

آسیب شناسی موانع اجرای پژوهش در میان اعضای هیأت علمی و ارائه راهکارهای

کاربردی

دکتر مهدی شریعتمداری*

چکیده

هدف پژوهش حاضر آسیب شناسی موانع اجرای پژوهش در میان اعضای هیأت علمی و ارائه راهکارهای کاربردی است. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه اعضای هیأت علمی منطقه هشت دانشگاه آزاد اسلامی در نیمسال دوم تحصیلی ۹۰-۸۹ بوده است که تعداد آنان ۴۵۰۰ نفر گزارش شده است. با مراجعه به جدول مورگان تعداد ۳۵۴ نمونه برای جامعه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از جامعه آماری انتخاب شده است. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت استفاده شده است. روایی پرسشنامه از طریق روایی صوری و محتوایی و پایایی آن‌ها با اجرای آزمایشی پرسشنامه در نمونه‌ای با حجم ۳۰ نفر از طریق آلفای کرونباخ ۰.۸۷۸ برآورد شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از آزمون‌های آمار توصیفی از جداول توزیع فراوانی، نمودار خطی میانگین‌ها، شاخص‌های مرکزی نظیر میانگین و انحراف استاندارد و برای تحلیل آماری فرضیه‌های پژوهش در آمار استنباطی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t برای گروه‌های مستقل و آزمون t تک نمونه‌ای و آزمون لوان با استفاده از نرم افزار آماری SPSS استفاده شده است. نتایج به دست آمده نشان داده است که عوامل فردی، اطلاع رسانی، آموزشی، اجتماعی و اقتصادی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است. در رابطه با سوال «آیا عوامل موثر در تقویت انگیزه پژوهشی از نظر استادان زن و مرد متفاوت است؟» نتایج آزمون بیانگر این بود که تاثیر عامل فردی و عامل اجتماعی در تقویت انگیزه پژوهشی از نظر استادان زن و مرد تفاوت معنادار داشت و تاثیر بقیه عوامل‌ها در تقویت انگیزه پژوهشی از نظر دو گروه زن و مرد تفاوت معنادار نداشت. همچنین در رابطه با سوال «آیا عوامل موثر در تقویت انگیزه پژوهشی از نظر استادان با سابقه خدمت مختلف متفاوت است؟» نتایج آزمون بیانگر این بود که تاثیر عامل فردی در تقویت انگیزه پژوهشی از نظر استادان با سابقه خدمت مختلف تفاوت معنادار داشت. تاثیر عوامل دیگر در تقویت انگیزه پژوهشی از نظر استادان با سابقه خدمت مختلف تفاوت معنادار نداشت.

واژگان کلیدی: فناوری اطلاعات و ارتباطات، پیشرفت تحصیلی، فعالیت پژوهشی و آموزشی

مقدمه

تحقیق و پژوهش به عنوان زیر مجموعه‌ای از نهاد علم، زیربنای توسعه در عصر اطلاعات است و اساساً هر جامعه‌ای برای برنامه‌ریزی در سطح خرد و کلان و گذر موفقیت آمیز از اقتصاد صنعتی به اقتصاد دانایی محور و اطلاعاتی، ناگزیر از سامان دهی و مدیریت کارآمد و اثربخش امور پژوهشی است. آینده متعلق به کشورهایی خواهد بود که اهداف ملی خود را بر پایه علم، تحقیق و پژوهش تنظیم می‌کنند. در این عصر برای پیشرفت علمی و آموزشی و رسیدن به حداقل‌های توسعه یافتگی، پژوهش و تحقیق سنگ بنای اولیه به شمار می‌رود. به همین جهت است که همواره می‌توان میان کم و کیف عملکرد پژوهشی در هر جامعه و میزان توسعه یافتگی آن جامعه رابطه مستقیمی برقرار کرد. به گونه‌ای که می‌توان ادعا کرد که بدون آن هیچ کشوری قادر به شناسایی و حل مشکلات موجود و طرح استراتژی در جهت توسعه و پیشرفت نخواهد بود. از این رو اهمیت دادن به امر تحقیقات و افزایش فعالیت‌های پژوهشی در هر کشور سبب توسعه و پیشرفت شده، خودکفایی و استقلال واقعی را برای آن مملکت به ارمغان می‌آورد.

جوامعی که برای توسعه، گام‌های بلند و استوار بر می‌دارند، ناگزیر به پژوهش علمی هستند. شاخص‌هایی که در حال حاضر فاصله بین کشورها را تعیین می‌کند همانند شاخص‌هایی که در گذشته کشورها براساس آن طبقه‌بندی می‌شدند، نیست. در گذشته شاخص‌ها و ملاک‌های عمده، قدرت نظامی، ثروت، درآمد بوده است؛ در حالی که امروزه شاخص‌ها و ملاک‌های علمی و پژوهش جایگاه کشورها را تعیین و آن‌ها را از همدیگر تفکیک می‌کند. بنابراین علم و پژوهش فراتر از سایر قدرت‌ها است. در نتیجه کشورها برای ارتقای جایگاهشان و افزایش مقبولیت و شان خود در جهان و برای استفاده از دستاوردهای جهان می‌بایست علم را درون‌زا کرده و آن را جزئی از اجزای خود آن کشور سازند. این امر ممکن نیست مگر این که پژوهش در دستور کار آن کشور و جامعه قرار گیرد.

نگاهی گذرا به وضعیت جوامع جهانی در خصوص پژوهش، اهمیت آن را دو چندان آشکار می‌سازد. توزیع صدها میلیارد دلار برای انجام فعالیت‌های پژوهشی، وجود هزاران مرکز پژوهشی و تربیت بی‌شمار پژوهش‌گران و سهم بسیار متفاوت و نابرابر کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در این موارد از اهمیت و جایگاه این پدیده مهم اجتماعی حکایت می‌کند. بنابراین جوامعی به توسعه متوازن و متعادل دست می‌یابند که فرهنگ و بستر اجتماعی آن جوامع پژوهش‌زا باشد.

پژوهش و تحقیق علمی از یک سو خصوصیات منحصر به فردی دارد و از سوی دیگر می‌تواند آثار و نتایج علمی ویژه‌ای در برداشته باشد؛ زیرا پژوهش در واقع سلسله تلاش‌های قاعده‌مند، هدف‌دار و علمی است که می‌تواند به عقلانی کردن و در نتیجه کارآمد ساختن عناصر مختلف علم و معرفت بینجامد، همچنین بازده حاصل از تکامل آن می‌تواند در پیشبرد امور اجرایی و توسعه زمینه‌های مختلف (سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) به کار گرفته شود. اصولاً تحقیق به دلیل بافت مستدلی که دارد می‌تواند به ارائه تبیینی شفاف از یک موضوع یا توضیحی دقیق و گاهی توصیفی منظم از کارکرد سازمان‌ها و نظام‌های مختلف، بینجامد. گذشته از این، در تحقیق و پژوهش معمولاً نقاط ضعف و قوت موضوع‌های بررسی شده یا کارکرد سازمان مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و بر مبنای آن پژوهش یا اکتشاف، می‌توان برای کارآیی بیشتر به نوعی برنامه‌ریزی مبادرت ورزید.

اولین گام برای سامان بخشیدن به امر پژوهش در جامعه، دستیابی به درک درستی از توانمندی‌ها، امکانات موجود و نیز پی بردن به نقاط ضعف و قوت برنامه‌های تحقیقاتی است. شناخت نارسایی‌ها و آگاهی از چگونگی و میزان تحقق اهداف برنامه‌های پژوهشی از جمله ابزارهای لازم و اساسی است که بایستی در اختیار تصمیم‌گیرندگان، برنامه‌ریزان و سیاستگذاران امر پژوهش قرار گیرد تا از طریق آن، تصمیمات لازم در جهت نیل به اهداف، بهبود روش‌ها و افزایش در بازدهی اتخاذ شود.

بی‌شک پیشرفت علوم و فنون و وقوع انقلاب‌های علمی و فنی در چند دهه اخیر بیش از هر چیز مرهون مساعی و تلاش خستگی ناپذیر و تامل محققان و پژوهشگران بوده که در عرصه‌های علمی و معرفتی و فناوری از هیچ کوششی فروگذار نبوده‌اند. پرورش محققان پرتلاش و متعهد از یک سو و ایجاد فضای مناسب تحقیقاتی و نیازسنجی جامعه از سوی دیگر جزء مهم‌ترین اهداف دانشگاه‌های هر کشور است.

پیشینه تحقیق

تحقیقات مرتبط با موضوع پژوهش عبارتند از: مهرعلیزاده و طاهری (۱۳۷۵) طی پژوهشی با عنوان سیاست‌گذاری تحقیقات دانشگاهی و صنعت و جایگاه اعضای هیات علمی در پژوهش در دانشگاه شهید چمران به این نتیجه رسیدند که مشکلات اداری مالی، جایگاه تحقیق و محیط علمی، اطلاعات و وسایل و ابزارهای علمی، مسائل مربوط به استادان، عملکرد شورای پژوهشی

دانشگاه در بررسی، تصویب، اجراء و گزارش نهایی تحقیقات از جمله موانع مؤثر در پژوهش به شمار می‌روند.

مهرمحمدی (۱۳۷۶) در مقاله‌ای با عنوان پژوهش در آموزش و پرورش (ضرورت‌ها، بیم‌ها، امیدها) که برگرفته از کار تحقیقاتی است با مطرح کردن دو پرسش مقاله خود را شروع می‌کند: نقش نظام تعلیم و تربیت در دستیابی به اهداف توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی چیست؟ و دیگری نظام تعلیم و تربیت چگونه می‌تواند کفایت لازم برای ایفای چنین نقشی را به‌دست آورد؟ وی در پاسخ به پرسش اول پس از مطرح کردن چهار عامل اساسی مؤثر در توسعه، به نقش نیروی انسانی به عنوان مهم‌ترین عامل اثرگذار در فرایند توسعه اشاره کرده و معتقد است «عامل منابع انسانی، اساسی‌ترین نقش را در نیل به اهداف توسعه جوامع بر عهده دارد. بدین ترتیب نقش زیربنایی نظام‌های آموزشی در کلیه سطوح در تحقق آرمان‌های جامعه روشن می‌شود.»

نویسنده در ادامه و در پاسخ به سوال دوم پیشنهادهایی جهت کمک به حرکت پژوهشی به سمت شکوفایی ارائه می‌دهد که عبارتند از: ۱- وجود نهاد نوین پژوهش ۲- عطف توجه به کیفیت پژوهشی ۳- تربیت نیروی انسانی پژوهشگر ۴- برنامه معلم پژوهنده ۵- تعیین اولویت‌های پژوهشی ۶- نظام اطلاع‌رسانی پژوهشی ۷- همکاری‌های بین‌المللی پژوهشی ۸- ارتباط با دانشکده‌های علوم تربیتی ۹- تولید خزانه ابزارهای پژوهشی ۱۰- پژوهش‌انگیزی دانش‌آموزان ۱۱- دادن فرصت‌های مطالعاتی به فرهنگیان.

کیانی هرچگانی و یارمحمدیان (۱۳۷۸) طی پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر در توجه به پژوهش میان پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که: توجه به عوامل روانی (انگیزه افراد)، ایجاد زمینه مناسب برای رشد استعدادها و خلاقیت افراد، توجه به عوامل اقتصادی (تأمین هزینه‌های تحقیق)، استفاده از سیستم‌های اطلاع‌رسانی، از جمله عوامل مهم مؤثر در پژوهش هستند.

صافی (۱۳۸۰) مشکلات و چالش‌های پژوهش در آموزش و پرورش را این‌گونه توصیف می‌کند: نبود خط مشی جامع مبنی بر مطالعات نظام یافته، نارسایی استفاده از نیروی انسانی کارآمد در امر پژوهش، ضعف انگیزه‌های لازم در پژوهشگران و مجریان طرح‌های پژوهشی، ناهماهنگی سازمان‌ها در امر پژوهش، کمبود بودجه و وجود بروکراسی اداری در جهت هزینه کردن بودجه مصوب، کمبود ارتباطات لازم بین سازمان‌های پژوهش آموزش و پرورش و

سازمان‌های آموزش عالی، کمبود مراکز اطلاع‌رسانی و عدم کاربرد نتایج پژوهش در تصمیم‌گیری‌ها.

علمداری و افشون (۱۳۸۱) طی تحقیقی با عنوان بررسی موانع موجود در انجام فعالیت‌های پژوهشی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه‌های شهر یاسوج به این نتیجه رسیدند که موانع شخصی (کمبود وقت و مشغله زیاد) و (بی‌علاقگی به امر پژوهش) به ترتیب بیشترین و کمترین مانع پژوهشی و موانع سازمانی (کمبود امکانات و تجهیزات لازم) و (محدودیت‌های اخلاقی در انجام پژوهش) به ترتیب بیشترین و کمترین مانع پژوهشی از طرف اعضای هیات علمی به شمار می‌روند.

سیف‌الهی (۱۳۸۱) با نگرشی بر روند توسعه پژوهش‌های اجتماعی و فرهنگی، سیاست‌های پژوهشی سال‌های اخیر ایران را در قالب نظام اجتماعی ایران و شرایط حاکم بر آن بررسی کرد. به زعم وی مطالعه و تحقیق انفرادی که از خصلت‌های فرهنگی کنشگران دانش و پژوهش در ایران است می‌باید جای خود را با مطالعات و تحقیقات گروهی، سازمانی و نظام یافته عوض کند. این امر یک ضرورت فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی عام و تام در جهان معاصر است. لیکن جامعه آسیایی و کشورهای پیرامون ما با ارکان بنیادی ویژه خود و با مدیریت خاص سیاسی و همچنین مدیریت ناکارآمد علمی و پژوهش برای نهادی ساختن فرهنگ پژوهش دچار تنگناها، موانع و چالش‌ها است. از نظر این پژوهشگر موانع عمده و بنیادی پژوهش‌های اجتماعی در ایران عبارتند از:

- عدم باور به تحقیق به ویژه تحقیقات فرهنگی و اجتماعی در ایران و سهم این تحقیقات در فرآیند توسعه اقتصادی - اجتماعی جامعه.
- حاکمیت روابط شخصی و سلیقه‌ای در واگذاری تحقیقات به پژوهشگران اجتماعی که نشانگر ضعف مدیریت پژوهشی است.
- فقدان مدیریت منسجم و متحد برای مراکز پژوهشی در بخش غیردولتی.
- فقدان استراتژی و سیاست‌های مشخص پژوهش سازمان دانش و پژوهش.
- کمبود نیروی انسانی در بخش پژوهش سازمان دانش و پژوهش.
- نبود ارتباط ارگانیک میان مراکز تحقیقاتی کشور و عدم دسترسی سهل و آسان پژوهشگران به مراکز اطلاع‌رسانی و اسناد و مدارک علمی در ایران.

- عدم منزلت و وجاهت شایسته و بایسته اجتماعی برای پژوهشگران و ... از جمله موانع اجتماعی، فرهنگی است که مسیر تولید دانش را سنگلاخی می‌کند و فعالیت پژوهش‌های اجتماعی در ایران را دچار آسیب می‌سازد.

سواری و تقی‌پور (۱۳۸۲)، طی تحقیقی با عنوان بررسی موانع پژوهش در دانشگاه پیام نور از دیدگاه اعضای هیات علمی منطقه ۷ به این نتیجه رسیدند که عوامل اداری مالی، کمبود اطلاعات، نگرش افراد نسبت به تحقیق از جمله موانع عمده پژوهش استادان به شمار می‌روند.

کاتنهاوسن^۱ در مقاله خود به این نکته تاکید می‌کند که افزایش حمایت‌های مالی و اقتصادی از پژوهش‌ها به ویژه در حیطه علوم انسانی می‌تواند راهگشای پژوهشگران بوده و علاقه آن‌ها را به تحقیقات افزایش دهد. او همچنین خاطر نشان می‌کند که در زمینه پژوهش دولت آلمان هزینه پژوهش را روز به روز افزایش می‌دهد که بیانگر دیدگاه مثبت آن‌ها به پژوهش است. در زمینه پژوهش دولت آلمان بعد از آمریکا از نظر هزینه پژوهش در جهان رتبه دوم را به خود اختصاص داده است.

هانس ایشل^۲ (۲۰۰۰) معتقد است که افزایش بودجه‌های پژوهشی برای کشور، مردم، تعلیم و تربیت، ایجاد شغل، تصمیم‌گیری‌های مدیریت می‌تواند خوب و اثربخش باشد.

لیک^۳ (۲۰۰۰) در تحقیقی تحت عنوان انگیزش و علائق پژوهشی معتقد است که عوامل محیطی در انجام تحقیقات نقش موثر داشته و مشوق پژوهشگران است. او بیان می‌کند که اگر تصمیمات بر اساس پژوهش‌ها گرفته شود، قطعاً تصمیمات درست‌تر و دقیق‌تر خواهد بود.

با توجه به موارد مطرح شده و همچنین ضرورت تحقیق موضوع، هدف اصلی این پژوهش شناسایی موانع اجرای پژوهش در میان اعضای هیات علمی و ارائه راهکارهای کاربردی می‌باشد. براین اساس پرسش‌هایی بدین شرح مطرح شده است:

1-Catenhusen
2- Hans Eichel

3- Lik

سوالات پژوهش

- ۱- آیا عوامل فردی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است؟
- ۲- آیا عوامل مربوط به اطلاع رسانی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است؟
- ۳- آیا عوامل آموزشی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است؟
- ۴- آیا عوامل اجتماعی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است؟
- ۵- آیا عوامل اقتصادی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز توصیفی (پیمایشی) است و بر مبنای هدف پژوهش کاربردی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه اعضای هیات علمی شاغل در منطقه هشت دانشگاه آزاد اسلامی در نیمسال دوم تحصیلی ۹۰-۸۹ است که بر طبق آمار ارائه شده از سوی کارگزینی هیات علمی سازمان مرکزی تعداد آنان در حدود ۴۵۰۰ نفر گزارش شد. که بر اساس جدول کرجسی و مورگان (شریعتمداری، ۱۳۸۸) حجم نمونه از حجم جامعه مادر استخراج شد و تعداد نمونه آماری تحقیق برابر ۳۵۴ نفر از اعضای هیات علمی که براساس روش نمونه‌گیری تصادفی ساده مورد استفاده قرار گرفتند.

روش و ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این کار پژوهشی کتابخانه‌ای و میدانی است. به این صورت که برای دستیابی به پیشینه تحقیق و مبانی نظری آن با مراجعه به کتابخانه‌ها و مطالعه کتب و مقالات مرتبط، اطلاعاتی گردآوری شد. در مرحله میدانی جهت جمع‌آوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه محقق ساخته که براساس مقیاس ۵ گزینه‌ای لیکرت تنظیم شده، استفاده گردید.

از روایی محتوایی برای تعیین روایی ابزارها استفاده شده است. بدین منظور از متخصصان آشنا با موضوع تحقیق درخواست شد تا درباره روایی محتوایی پرسشنامه قضاوت کنند و در کل به این نتیجه رسیدند که پرسشنامه مورد نظر، از لحاظ روایی محتوایی دارای روایی قابل قبولی است. جهت سنجش پایایی ابزار مورد استفاده از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷۸ به دست آمد که این ضریب نشان دهنده همگونی گویه‌ها در هر مولفه است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از اجرای پرسشنامه با توجه به سوال‌های پژوهش از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. به طوری که در بخش آمار توصیفی از

جدول توزیع فراوانی، نمودار خطی میانگین‌ها، شاخص‌های مرکزی نظیر میانگین و انحراف استاندارد و برای تحلیل آماری سوال‌های پژوهش در آمار استنباطی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t برای گروه‌های مستقل و آزمون t تک نمونه‌ای و آزمون لوآن استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

۱- آیا عوامل فردی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است؟

جدول ۱. آزمون t برای عوامل فردی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان

متغیرها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
عوامل فردی	۳۵۴	۴/۱	۰/۵۶	۱۴/۱	۳۵۳	۰/۰۰۱

برای پاسخ به سوال فوق از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۱ نشان داده شده است، t محاسبه شده با درجه آزادی ۳۵۳ در سطح معناداری ($P < ۰/۰۰۱$) بزرگ تر از مقدار بحرانی است؛ بنابراین فرض صفر عدم تفاوت بین میانگین نمونه و میانگین نظری رد می‌شود. همچنین میانگین نمونه بزرگ تر از میانگین نظری (۳) است، بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که از نظر نمونه‌های تحقیق، عوامل فردی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است. ($t=۱۴/۱, df=۳۵۳, P < ۰/۰۰۱$)

۲- آیا عوامل مربوط به اطلاع‌رسانی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است؟

جدول ۲. آزمون t برای عوامل مربوط به اطلاع‌رسانی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان

متغیرها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
عوامل مربوط به اطلاع‌رسانی	۳۵۴	۳/۹	۰/۸۵	۷/۳	۳۵۳	۰/۰۰۱

برای پاسخ به سوال فوق از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۲ نشان داده شده است، t محاسبه شده با درجه آزادی ۳۵۳ در سطح معناداری ($P < ۰/۰۰۱$) بزرگ تر از مقدار بحرانی است؛ بنابراین فرض صفر عدم تفاوت بین میانگین نمونه و میانگین

نظری رد می‌شود. همچنین میانگین نمونه بزرگ تر از میانگین نظری (۳) است؛ بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که از نظر نمونه‌های تحقیق، عوامل مربوط به اطلاع‌رسانی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است. ($t=7/3, df=353, P < 0/001$)

۳- آیا عوامل آموزشی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است؟

جدول ۳: آزمون t برای عوامل آموزشی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان

متغیرها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
عوامل آموزشی	۳۵۴	۴/۰	۰/۵۵	۱۴/۴	۳۵۳	۰/۰۰۱

برای پاسخ به سوال فوق از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۳ نشان داده شده است، t محاسبه شده با درجه آزادی ۳۵۳ در سطح معناداری ($P < 0/001$) بزرگ تر از مقدار بحرانی است؛ بنابراین فرض صفر عدم تفاوت بین میانگین نمونه و میانگین نظری رد می‌شود. همچنین میانگین نمونه بزرگ تر از میانگین نظری (۳) است، بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که از نظر نمونه‌های تحقیق، عوامل آموزشی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است. ($t=14/4, df=353, P < 0/001$)

۴- آیا عوامل اجتماعی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است؟

جدول ۴: آزمون t برای عوامل اجتماعی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان

متغیرها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
عوامل آموزشی	۳۵۴	۴/۴	۰/۴۶	۳۴/۹	۳۵۳	۰/۰۰۱

برای پاسخ به سوال فوق از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۴ نشان داده شده است، t محاسبه شده با درجه آزادی ۳۵۳ در سطح معناداری ($P < 0/001$) بزرگ تر از مقدار بحرانی است؛ بنابراین فرض صفر عدم تفاوت بین میانگین نمونه و میانگین نظری رد می‌شود. همچنین میانگین نمونه بزرگ تر از میانگین نظری (۳) است، بنابراین نتیجه

گرفته می‌شود که از نظر نمونه‌های تحقیق، عوامل اجتماعی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است. ($t=34/9, df=353, P< 0/001$)

۵- آیا عوامل اقتصادی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است؟

جدول ۵. آزمون t برای عوامل اقتصادی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان

متغیرها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
عوامل آموزشی	۳۵۴	۴/۵	۰/۴۲	۳۹/۹	۳۵۳	۰/۰۰۱

برای پاسخ به سوال فوق از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۵ نشان داده شده است، t محاسبه شده با درجه آزادی ۳۵۳ در سطح معناداری ($P< 0/001$) بزرگ تر از مقدار بحرانی است؛ بنابراین فرض صفر عدم تفاوت بین میانگین نمونه و میانگین نظری رد می‌شود. همچنین میانگین نمونه بزرگ تر از میانگین نظری (۳) است؛ بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که از نظر نمونه‌های تحقیق، عوامل اقتصادی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است. ($t=39/9, df=353, P< 0/001$)

۶- آیا عوامل موثر در تقویت انگیزه پژوهشی استادان با هم رابطه دارند؟

جدول ۶. ضریب همبستگی پیرسون برای عوامل مؤثر در تقویت انگیزه پژوهشی استادان

ابعاد	فردی	اطلاع رسانی	آموزشی	اجتماعی	اقتصادی
فردی	-	.۷۳۳**	.۰۴۵	-.۰۳۵	-.۰۱۳
اطلاع رسانی	-	-	.۰۱۸	.۰۰۷	.۰۷۶
آموزشی	-	-	-	.۱۰۸*	.۰۹۱
اجتماعی	-	-	-	-	.۵۶۷**

** $P< 0/01$ & * $P< 0/05$

برای پاسخ به سوال فوق از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. ضریب همبستگی پیرسون برای ابعاد از ۰/۰۱۳- برای عامل فردی و عامل اقتصادی و همچنین ۰/۰۱۳- و الی ۰/۷۳۳ برای عامل فردی و عامل اطلاع رسانی بود. که همبستگی عامل فردی و اطلاع رسانی و

همبستگی عامل اجتماعی با عامل آموزشی و عامل اقتصادی با احتمال کمتر از ۰/۰۵ معنادار بوده و بقیه ضرایب معنادار نبود.

۷- آیا عوامل مؤثر در تقویت انگیزه پژوهشی از نظر استادان زن و مرد متفاوت است. برای پاسخ به سوال فوق از آزمون t برای گروه‌های مستقل استفاده شد. نتایج آزمون t برای مولفه‌ها در دو گروه در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۷. نتایج آزمون t برای بررسی تفاوت عوامل مؤثر در تقویت انگیزه پژوهشی از نظر استادان زن و مرد

عوامل	زن	مرد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
فردی	۳/۹	۴/۱	-۲/۶۸	۳۵۲	۰/۰۰۸
اطلاع رسانی	۳/۹	۳/۹۴	-۰/۵۰۸	۳۵۲	۰/۶۱۲
آموزشی	۴/۱	۴/۰۱	۰/۶۳۳	۳۵۲	۰/۵۲۷
اجتماعی	۴/۵	۴/۳	۳/۹۲	۳۵۲	۰/۰۰۴
اقتصادی	۴/۵۰	۴/۴۷	۰/۵۷	۳۵۲	۰/۵۶۹

آزمون لووان واریانس تفاوت نمره‌های در دو گروه را معنادار نشان نداد ($p > 0/05$). نتایج آزمون t نیز بیانگر این بود که تاثیر عامل فردی و عامل اجتماعی در تقویت انگیزه پژوهشی از نظر استادان زن و مرد تفاوت معنادار داشت. برای عامل فردی ($P < 0/01$)، $t = -2/68$, $df = 352$, $P < 0/01$) تاثیر بقیه عامل‌ها در تقویت انگیزه پژوهشی از نظر دو گروه زن و مرد تفاوت معنادار نداشت ($p > 0/05$).

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج مربوط به بررسی سوال اول تحقیق نشان داد که از نظر نمونه‌های تحقیق، عوامل فردی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان مؤثر است.

نتایج حاصل از این یافته با نتایج تحقیقات انجام شده توسط کیانی هرچگانی و یارمحمدیان (۱۳۷۸) طی پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر در توجه به پژوهش میان پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که توجه به عوامل روانی (انگیزه افراد)، ایجاد زمینه مناسب برای رشد استعدادها و خلاقیت افراد رابطه معناداری وجود دارد.

سواری و تقی‌پور (۱۳۸۲)، طی تحقیقی با عنوان بررسی موانع پژوهش در دانشگاه پیام نور از دیدگاه اعضاء هیات علمی منطقه ۷ به این نتیجه رسیدند که نگرش افراد نسبت به تحقیق از جمله موانع عمده پژوهش استادان به شمار می‌روند.

علمداری و افشون (۱۳۸۱) طی تحقیقی با عنوان بررسی موانع موجود در انجام فعالیت‌های پژوهشی از دیدگاه اعضاء هیات علمی دانشگاه‌های شهر یاسوج به این نتیجه رسیدند که موانع شخصی (کمبود وقت و مشغله زیاد) و (بی‌علاقگی به امر پژوهش) به ترتیب بیشترین و کمترین مانع پژوهشی از طرف اعضاء هیات علمی به شمار می‌روند.

نتایج مربوط به بررسی سوال دوم تحقیق نشان داد که از نظر نمونه‌های تحقیق، عوامل مربوط به اطلاع‌رسانی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است. سواری و تقی‌پور (۱۳۸۲)، طی تحقیقی با عنوان بررسی موانع پژوهش در دانشگاه پیام نور از دیدگاه اعضاء هیات علمی منطقه ۷ به این نتیجه رسیدند که کمبود اطلاعات از جمله موانع عمده پژوهش استادان به شمار می‌روند.

کیانی هرچگانی و یارمحمدیان (۱۳۷۸) طی پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر در توجه به پژوهش میان پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که استفاده از سیستم‌های اطلاع‌رسانی، از جمله عوامل مهم مؤثر در پژوهش است.

نتایج مربوط به بررسی سوال سوم تحقیق نشان داد که از نظر نمونه‌های تحقیق، عوامل آموزشی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است.

آمودت (۱۹۹۳) معتقد است که انگیزه پژوهش می‌تواند باعث خلاقیت و نوآوری شود. او خاطر نشان می‌کند که شرایط آموزشی مناسب می‌تواند انگیزه پژوهش را تقویت کند. مهرمحمدی (۱۳۸۰) در مقاله‌ای با عنوان پژوهش در آموزش و پرورش (ضرورت‌ها، بیم‌ها، امیدها) که برگرفته از کار تحقیقاتی است، با مطرح کردن چهار عامل اساسی مؤثر در توسعه، به نقش نیروی انسانی به عنوان مهم‌ترین عامل اثرگذار در فرایند توسعه اشاره کرده و معتقد است «عامل منابع انسانی، اساسی‌ترین نقش را در نیل به اهداف توسعه جوامع بر عهده دارد. بدین ترتیب نقش زیر بنایی نظام‌های آموزشی در کلیه سطوح در تحقق آرمان‌های جامعه روشن می‌شود.» نویسنده در ادامه پیشنهادهایی جهت کمک به حرکت پژوهشی به سمت شکوفایی ارائه می‌دهد که عبارتند از:

۱- وجود نهاد نوین پژوهش

۲- عطف توجه به کیفیت پژوهشی

۳- تربیت نیروی انسانی پژوهشگر

۴- برنامه معلم پژوهنده

۵- تعیین اولیت‌های پژوهشی

۶- نظام اطلاع رسانی پژوهشی

۷- همکاری‌های بین‌المللی پژوهشی

۸- ارتباط با دانشکده‌های علوم تربیتی

۹- تولید خزانه ابزارهای پژوهشی

۱۰- پژوهش انگیزی دانش آموزان

۱۱- دادن فرصت‌های مطالعاتی به فرهنگیان

نتایج مربوط به بررسی سوال چهارم تحقیق نشان داد که از نظر نمونه‌های تحقیق، عوامل اجتماعی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است.

سیف الهی (۱۳۸۱) با نگرشی بر روند توسعه پژوهش‌های اجتماعی و فرهنگی، سیاست‌های پژوهشی سال‌های اخیر ایران را در قالب نظام اجتماعی ایران و شرایط حاکم بر آن بررسی کرد. به زعم سیف الهی مطالعه و تحقیق انفرادی که از خصلت‌های فرهنگی کنشگران دانش و پژوهش در ایران است، باید جای خود را با مطالعات و تحقیقات گروهی، سازمانی و نظام یافته عوض کند و این امر یک ضرورت فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی عام و تام در جهان معاصر است.

از نظر این پژوهشگر موانع عمده و بنیادی پژوهش‌های اجتماعی در ایران عبارتند از: عدم باور به تحقیق به ویژه تحقیقات فرهنگی و اجتماعی در ایران و سهم این تحقیقات در فرآیند توسعه اقتصادی - اجتماعی جامعه و حاکمیت روابط شخصی و سلیقه‌ای در واگذاری تحقیقات به پژوهشگران اجتماعی که نشانگر ضعف مدیریت پژوهشی است. همچنین عدم منزلت و جاهت شایسته و بایسته اجتماعی برای پژوهشگران و... از جمله موانع اجتماعی، فرهنگی است که مسیر تولید دانش را سنگلاخی می‌کند و فعالیت پژوهش‌های اجتماعی در ایران را دچار آسیب می‌سازد.

نتایج مربوط به بررسی سوال پنجم تحقیق نشان داد که از نظر نمونه‌های تحقیق، عوامل اقتصادی در تقویت انگیزه پژوهشی استادان موثر است.

کیانی هرچگانی و یارمحمدیان (۱۳۷۸) طی پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر در توجه به پژوهش میان پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که توجه به عوامل اقتصادی (تأمین هزینه‌های تحقیق) از جمله عوامل مهم مؤثر در پژوهش می‌باشند.

مهرعلیزاده و طاهری (۱۳۷۵) طی پژوهشی با عنوان سیاست‌گذاری تحقیقات دانشگاهی و صنعت و جایگاه اعضای هیأت علمی در پژوهش به این نتیجه رسیدند که مشکلات اداری مالی از جمله موانع مؤثر در پژوهش به شمار می‌روند.

سواری و تقی‌پور (۱۳۸۲)، طی تحقیقی با عنوان بررسی موانع پژوهش در دانشگاه پیام نور از دیدگاه اعضای هیات علمی منطقه ۷ به این نتیجه رسیدند که عوامل اداری مالی از جمله موانع عمده پژوهش استادان به شمار می‌روند.

کاتنهاوسن در مقاله خود به این نکته تاکید می‌کند که افزایش حمایت‌های مالی و اقتصادی از پژوهش‌ها به ویژه در حیطه علوم انسانی می‌تواند راهگشای پژوهشگران بوده و علاقه آن‌ها را به تحقیقات افزایش دهد.

منابع

- آمار اعضای هیات علمی منطقه هشت دانشگاه (۱۳۹۰)، معاونت آموزشی دفتر استخدام و تأمین هیات علمی و هیات‌های ممیزه دانشگاه آزاد اسلامی.
- سواری، کریم؛ تقی‌پور، منوچهر. (۱۳۸۲)، بررسی موانع پژوهش در دانشگاه پیام نور از دیدگاه اعضای هیات علمی منطقه هفت، اولین همایش ملی توسعه دانشگاه مجازی. دانشگاه پیام نور کاشان.
- شریعتمداری، مهدی. (۱۳۸۸)، پژوهش و تحقیق در علوم رفتاری، تهران: کوهسار.
- صافی، احمد. (۱۳۸۰)، اهمیت و جایگاه پژوهش در آموزش و پرورش، تلاش، چالش‌ها و سیاست‌های آینده، پژوهش نامه آموزشی. شماره ۳۵.
- قورچیان، نادرقلی؛ آراسته، حمیدرضا؛ جعفری، پریوش. (۱۳۸۳)، دایره المعارف آموزش عالی، تهران: بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی.

- کیانی هرچگانی، فاطمه؛ یارمحمدیان، محمدحسین. (۱۳۷۸)، بررسی عوامل مؤثر در توجه به پژوهش در میان پژوهشگران، چکیده تازه‌های تحقیق در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی ایران. دوره ۷، شماره ۴. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
- مهرعلیزاده، یداله؛ طاهری، محمدرضا. (۱۳۸۵)، سیاست‌گذاری تحقیقات دانشگاهی و صنعت و جایگاه اعضای هیات علمی در پژوهش، فصلنامه علوم، تحقیقات و فناوری. سال سوم شماره ۷.
- مهرمحمدی، محمود. (۱۳۷۶)، بررسی وضعیت کاربرد یافته‌های پژوهشی دانشگاهی در ایران، مجموعه مقالات نخستین سمینار آموزش عالی در ایران، تهران: دانشگاه طباطبایی.
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۸۰)، بیست و هشتمین گردهمایی معاونان پژوهشی دانشگاه‌ها و روسای مراکز تحقیقاتی، تهران: دانشگاه علم و صنعت.
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۸۰)، آیین کار و میثاق مشترک معاونان و مدیران وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، فصلنامه، علوم، تحقیقات و فناوری، سال سوم، شماره ۷.
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۸۲)، بررسی کارنامه پژوهشی ایران در سال ۲۰۰۲، فصلنامه رهیافت، شماره ۲۸.

- Arnold, Steven.H. (1993). Sustainable Development: A Solution to the Development Puzzle? Development(Journal of SID) Vol.2,No.3.
- Barton, Hugh, et al(2003),” Shaping Neighborhoods: A guide for health, sustainability and vitality”, Spon Press, London and New York
- Bruce, et. al. (1984). Role of the University in Extention and Rural Development, ondon: Pergmoon press.
- Conrad,C. (2001). Meditations on the Ideology of Inquiry in Higher Education. Review of Higher Education, 12
- Devlin, John F.& Yap, Nonita T.1994.”Sustainable Development and the World Quarterly, Vol.S.No.1.
- Dewey,J. (1996) How We Think. Boston: Heath.

-Kerlinger, F (1986). Foundations of Behavioral Research. New Yourk:Holt, Rinehart Winston.

Archive of SID